

PROBLEM ZNANSTVENOSTI KATEHETIKE. PRETHODNO RAZLIKOVANJE*

GIOVANNI CRAVOTTA

Instituto Teologico S. Tommaso
Via del Pozzo, 43
C. P. 28
98100 Messina ME
Italia

Primljeno: 15. 8. 2001.
Izvorni znanstveni rad
UDK 268

Sažetak

Autor proučava katehetiku kao znanost i postavlja pitanje čime i kako se može objasniti i potvrditi znanstvenost katehetike. Polazeći od F. S. Rautenstraucha i njegova tumačenja katehetike, podsjeća na nekoliko drugih najznačajnijih proučavatelja katehetske znanosti u posljednja dva stoljeća. Komunikacija Božje riječi očituje se kao katehetski problem. Autor ističe kako katehetika kao znanstveno razmišljanje o katehezi mora nastojati razriješiti pitanje svoje epistemološke utemeljenosti, vodeći istovremeno računa o svom interdisciplinarnom utemeljenju, posebice o povezanosti s teologijom i pedagogijom.

Ključne riječi: katehetika kao znanost, epistemološki problem katehetike

Izraz »katehetika« obilježen je raznim dopunskim nijansama značenja. Općenito se odnosi na čin razmišljanja o katehetskom djelovanju.

1. ZAHTJEV ZNANSTVENOSTI KOD KATEHETSKIH AUTORA I TEKSTOVA

U reformi teoloških studija za formiranje »pastira duša« u razdoblju prosvjetiteljstva vladavine Marije Terezije Austrijske i sina joj Josipa II, benediktinac Franz Stephan Rautenstrauch (1734-1785) određuje katehete posebno odvojeno mjesto, kao znanosti o katehezi, uz moralnu teologiju, svetopisamsku hermeneutiku, patristiku, homiletiku, polemiku, kanonsko pravo, liturgiju i pastoralnu teologiju.¹ Pod izrazom »kateheza« podrazumijevalo se religiozno podučavanje.² U konačnoj redakciji ujesen 1774., katehetika je dio pa-

storalne teologije raščlanjene na tri dijela, koji odgovaraju zadacima »pastira duša«: poučavanje, liturgija, upravljanje.

Otada su poimanje katehetike kao znanosti o religioznom poučavanju i njezino uključanje u pastoralnu teologiju ostali bitno nepromijenjeni do sredine XX. stoljeća. Još 1970. Viktor Schur, pastoralni teolog, ukazujući na položaj pastoralne teologije u XX. stoljeću, među temeljnim pastoral-

* Naslov izvornika: *Il problema della scientificità della catechetica. Distinzioni previe*, u: »Itinerarium« 9(2001)18, 113-130.

1 To se dogodilo u proljeće 1774: Rautenstrauch je pripremao prvi nacrt projekta utemeljenja teoloških škola. Usp. P. BRAIDO, *Lineamenti di storia della catechesi e dei catechismi. Dal »Tempo delle riforme all'età degli imperialismi (1450-1870)«*, Elle Di Ci, Leumann (To) 1991, str. 325-334.

2 Usp. isto, str. 323. Ako se 1774. značenje »religioznog poučavanja« odnosilo na djecu i »rudes«, u izdanju iz 1782. govori se o religioznoj pouci bez ikakvog specifičnog povezivanja.

nim djelatnostima (homiletika, katehetika, liturgija, služenje prema svijetu, duhovno vodstvo) specificira katehetiku kao »znanost o temeljnom i sustavnom poučavanju 'Radosne vijesti' koju se poučava u ime Crkve«³.

Katehezu se drži »poučavanjem« koje je različito od propovijedanja, a uređeno je po lekcijama koje se izvode na temelju didaktičkih zakona poučavanja i učenja.⁴ Katehetika je tu prikazana kao didaktička metodologija primijenjena na tipičan sadržaj pouke kakva je kršćanska vjera, u okviru općeg religioznog odgoja, kojega je kateheza dio.⁵

Također na njemačkom području, Joseph Andreas Jungmann u svojoj *Katehētici* – djelu koje je bilo široko prihvaćeno – tumači: »Kateheza je poučavanje sveukupnog kršćanskog nauka«; a za katehetiku potvrđuje da je »znanost kateheze«.⁶ Predmet njezinog istraživanja je »definiranje zadatka kateheze, izabiranje onoga što će u nauku biti predmetom poučavanja i njegovo organsko predavanje prilagođeno različitim etapama razvoja«⁷. Tu se primjećuju dopunske nijanse značenja katehetike kao metodološke didaktike. Na drugom mjestu, Jungmann snažno naglašava da takva didaktička metodologija »nikad ne smije zaboraviti kako kateheza komunicira kršćanski nauk ljudima u formaciji te prema tome ne može nikad biti odvojena od odgojnog vida«⁸. Štoviše, umjesto da se kaže »religiozna pouka« »bit će bolje reći 'religiozni odgoj', čime se ustinu ukazuje na to kako je riječ o poučavanju, ali takvom koje mladima pokazuje ispravan put i kompletno ih formira, a moralni je odgoj njegov nužni vid«. Prema tome, katehetika se općenito govoreći može definirati kao »crkvena pedagogija religije i morala«⁹. O istom se pojmu ponovno govori u drugom poglavlju, gdje je riječ o osobi katehete i njegovoj formaciji: »Kate-

hetika tj. religijska pedagogija, preuzima od pedagoške i didaktičke znanosti sredstva za dublje shvaćanje biti kateheze«¹⁰.

Na početku XX. st. objavljeno je katehetsko djelo koje unosi novosti s obzirom na tradicionalni naziv katehetike kao znanosti o vjerskoj pouci, koji potječe od Rautenstrauchove organizacije teoloških studija: Cornelius Krieg, u jednoj raspravi definira katehetiku kao »znanost katekumenata«¹¹. Djelo je imalo velik utjecaj, ne samo u zemljama njemačkog govornog područja¹², zbog svog namjerno naglaše-

3 V. SCHURR, *Teologia pastorale, u: Bilancio della teologia del XX secolo*, Città Nuova, Roma 1972 (njemački izvornik: *Bilanz der Theologie im 20 Jahrhundert*, Herder, Freiburg/Br. 1970), sv. 3, str. 422. Formulaciju o katehētici Schur ne temelji toliko na izvornoj postavci koju je dao Rautenstrauch, koliko na dokumentima II. vatikanskog sabora: *Gravissimum Educationis*, br. 4, *Christus Dominus*, br. 13-14; *Apostolicam Actuositatem*, br. 10, *Ad Gentes*, br. 14-17.

4 Usp. isto.

5 Usp. isto.

6 J. A. JUNGSMANN, *Catechetica*, Paoline, Alba 1956 (njemački izvornik: *Katechetik*, Herder, Freiburg 1955), str. 9.

7 Isto.

8 Isto, str. 10.

9 Isto. Izraz »crkvena« koji Jungmann pridodaje služi autoru kako bi odgojnu zadaću kateheze smjestio u područje šireg odgojnog zadatka koji je svojstven i obitelji, školi i neformalnim skupinama.

10 Isto, str. 59.

11 C. KRIEG, *Catechetica, ossia scienza del catecumenato ecclesiastico*, Marietti, Torino 1915 (njemački izvornik: *Katechetik, oder Wissenschaft vom Kirchlichen Katechumenate*, Herder, Freiburg in Breisgau 1907). Ta je rasprava drugi svezak opširnog djela: *Pastoralna znanost. Pastoralna teologija*, u četiri knjige (Pastoralna skrb, Katehetika, Homiletika, Liturgija). Krieg (1838-1911) je uspio izdati prvu i drugu knjigu. Ostavio je rukopis treće i građu za četvrtu knjigu.

12 U Italiji je Raimondo Spiazzi u drugoj polovici XX st. dao iscrpan sustavan pregled pastoralara. Kao temeljni tekst uzima Kriegovu *Pastoralnu teologiju* (usp. V. Schurr, *Teologia pastorale, u: Bilancio della teologia dell XX secolo*, sv. 3, str. 409).

nog znanstvenog stava¹³. U tom pogledu podsjeća na *Katehetiku* Johanna Baptista Hirschera¹⁴. Kriegu se i sâm izraz »kateheza« čini ponešto skučen. Taj izraz označava jednostavno »pouku«, ali je kateheza u svojoj tradicionalnoj i životnoj stvarnosti više od poučavanja: stoga Krieg pred izrazom »kateheza« daje prednost izrazu »katekumenat«, ukoliko potonji više odgovara pojmu i praksi kompletne kateheze, koja je jedinstvena pouka i formacija za kršćanski život.

»Pod riječju *katehetika* (*ars* ili *teologia catechetica*)¹⁵ razumijevamo znanost crkvenog katekumenata, tj. nauk podjeljivanja crkvenog katekumenata. Pod katekumenatom se zatim razumijeva ustanova Crkve po kojoj ona *maloljetne* (krštene ili ne) uvodi u crkvenu *istinu* i *život*, kako bi od njih formirala žive Kristove udove. Katekumenat, odnosno katehetska služba, jest ustanova koja nužno proizlazi iz naravi crkvenog učiteljstva, pa je prema tome i bitna, nužna poput i još više od službe propovijedanja. Kateheza i propovijedanje zajedno čine bit crkvenog učiteljstva; katehetika i homiletika znanstvena su teorija dvaju životnih funkcija Crkve.«¹⁶

Odatle proizlazi pojam katehetike kao »znanosti katekumenata«, jer nema poučavanja bez odgoja. To je svrha kateheze – znanje, moralna formacija i djelovanje kršćanskog života:

»Valja imati na umu da mi riječ *katehetika* uzimamo u širokom smislu. Etimološki ta riječ znači *umjetnost poučavanja*, tj. teorija kateheze, kao što je homiletika teorija propovijedanja. Prema tome katehetika bi se trebala ograničiti na izvor i izlaganje kateheze, tj. na katehetsko poučavanje. Tako tu riječ razumiju i neki moderni autori. Takvu definiciju, unatoč imenu, mi ne dopuštamo, nego pod katehетikom razumijevamo teoriju katehetskog poučavanja

i odgoja pa prema tome dajemo prednost definiciji: znanost katekumenata. Ovdje su važni poučavanje i odgoj, učiteljstvo i predmet koji predstavljaju cjelinu. Katehetika kao didaktika tek je dio cjeline. U katekumenatu svakog vremena ne samo da se poučavalo i poučava glasom nego se istovremeno odgajalo i odgaja.«¹⁷

Izraz »poučavanje« poistovjećuje se s izgradnjom duhovne zgrade. Tako promatrana, kateheza može biti označena i kao »poučavanje«, a katehetika kao »znanost poučavanja«¹⁸.

Tijekom cijelog XX. st., sve do II. vaticanskog sabora nemali broj publikacija proučava problem kateheze u različito naslovljenim raspravama, koje se međutim

13 »Katehetika je sastavni dio pastoralne teologije i, kao i svaka druga grana, znanost i teorija, tj. tehnički nauk (praktična znanost). Znanost. Ne samo da iznosi propise i pravila, nego ih sjedinjuje u viša načela [...]. U tome smislu s pravom ima znanstveno obilježje.« (C. KRIEG, *Catechetica*, str. 7.)

14 J. B. HIRSCHER (1788-1868), profesor pastoralne teologije u Tübingenu, 1831. izdaje djelo koje će postati vrlo glasovito: *Katechetik, oder der Beruf des Seelsorgers, die ihm anvertraute Jugend im Christentum zu unterrichten und zu erziehen nach seinem ganzen Umfange dargestellt* (Katehetika, ili detaljno predstavljen poziv duhovnika o pouci i odgoju u kršćanstvu povjerene mu mladeži). Bit će to najupotrebljavaniji tekst katehetike u XIX. st., iako će njegovi pojmovi kasno biti praktično ostvareni. »Katehetika se predstavlja kao organski, znanstveno organiziran sustav triju sredstava kojima raspolaze kateheta: riječ, bogoštovlje, disciplina«. Usp. P. BRAIDO, *Lineamenti di storia della catechesi e dei catechismi*, str. 334.

15 »Koliko nam je poznato, izraz *katehetska teologija* prvi je upotrijebio A. Possevino S. J. (1593) u četvrtom dijelu svoje *Izabrane katehetske knjiznice*, a zatim Wittfelt S. J. (*Katehetska teologija*, Monast, 1675). Uostalom, *ars catechetica* je uži izričaj od *katehetske teologije*: on označava samo katehetsku didaktiku« (Kriegova primjedba).

16 C. KRIEG, *Catechetica*, str. 1.

17 *Isto*, str. 2.

18 Usp. *isto*, cijelo prvo poglavlje *Znanost o crkvenom katekumenatu* (str. 1-76).

mogu smatrati tekstovima katehetike.¹⁹ Neki su od njih izričito namijenjeni tečajevima katehetike u sjemeništima (ili studijskim centrima); drugi (veći dio) se označavaju kao pomagala u rukama katehete za njegovu duhovnu, doktrinarnu i didaktičku formaciju; među katehetskim priručnicima razlikuju se one knjige koje tumače kršćanski nauk, kao pomoć kateheti u njegovoj pripravi za katehetski čin, bilo s doktrinarnog bilo s operativnog gledišta. Ovi potonji su knjige koje se općenito mogu smjestiti u sredinu između katehetskih tekstova i tekstova katekizama, u kojima se nauk, sažet iz formula koje se koriste, razvija i oprema didaktičkim pomagalima.²⁰

U temelju raznih katehetskih priručnika, kako god oni bili zamišljeni, postoji određena ideja kateheze (i katekizma) koju autor prihvaća. Na početku XX. st., za Giuseppea D'Isengarda »katehizacija« je »najvažniji dio pastoralne službe [...]: odatle proizlazi potreba za sigurnim smjerom. Taj smjer daje katehetika ili znanost i umjetnost kateheze, koja se, po uzoru na Katschnera (*Katechetik*. Einleitung, §1), može ovako definirati: Sustavno izlaganje kateheze i njezinih načela i pravila kojih se treba držati kako bi se postigao dvostruki cilj religioznog poučavanja i odgoja djece«²¹. D'Isengardova *Katehetika* je prema tome izlaganje onoga što se odnosi na znanost ili umjetnost katehiziranja.

U svojoj *Katehetskoj pedagogiji i didaktici*, Giovanni Anghileri definira katehetiku kao »znanstveni uvod u prikladno i korisno poučavanje katekizma«²²: skup pravila koja reguliraju vjersku pouku.

Antonio Foralosso dovodi katehetiku u vezu s pedagogijom i didaktikom: »[Didaktika] se zove katehetika ako je poučavanje katekizam i definira se kao usklađeno izlaganje načela i praktičnih pravila za vođenje katehete u poučavanju njego-

vih učenika u istinama i dužnostima naše religije«²³.

S njime se slaže i Francesco Tonolo: »Što je katehetika? Ostavljajući po strani ostale definicije koje bi se mogle dati, s obzirom na svrhu našeg rada ograničit ćemo se na sljedeću definiciju: didaktika primijenjena na religiju [...]. Međutim, Crkva se već od prvih vremena nije držala te ograničene definicije nego je odmah tu podrazumijevala i odgoj, a to znači formiranje volje i karaktera i katekumena i kršćanina«²⁴.

Kerigmatska revolucija u teologiji pogodila je i pojam kateheze kao i način razmišljanja o katehatici: pažnja se premješta od nauka koji valja učiti (zbog čega je kate-

19 Usp. U. GIANETTO, *Katehetski priručnici*, u: M. PRANJIC (ur.), *Religijskopedagoško-katehetski leksikon* (nadalje: *RPKL*), Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1991, str. 323-326.

20 Među tim djelima u Italiji se posebno ističe *Katehetin priručnik (Manuale del Catechista)* mons. Giuseppea Perardija. 1906. godine sastavio je *Priručnik katoličkog katehete ili doslovno tumačenje s primjerima Malog katekizma što ga je propisala Njegova Svetost Papa Pio X rimskim biskupijama rimske provincije* (Libreria del S. Cuore, Torino 1906). 1912. je objavio *Novi katehetin priručnik za poučavanje Katekizma kršćanskog nauka objavljenog po naredbi Nj. Sv. Pape Pija X (L.I.C.E., Torino 1912)*. Kasnije je taj priručnik izdan u više od dvadeset izdanja, od kojih je posljednje objavljeno 1962. Osim toga, sadržaj *Priručnika* razrađuje se u složenijem djelu, u pet dijelova i devet svezaka pod općim naslovom: *Kršćanski nauk. Moralno dogmatsko tumačenje liturgijske apologetike, ilustrirano i potvrđeno primjerima, prispodobama, bilješkama itd.*, L.I.C.E., Torino 1929.

21 G. D'ISENGARD, *Breve Cenzo di Catechetica*, Libreria Pontificia di F. Pustet, Roma 1910, str. 7.

22 G. ANGHILERI, *Pedagogia e Didattica catechistica*, Società Tipografica Editrice Milanese, Milano 1943, str. 17.

23 A. FORALOSSO, *Elementi di Catechetica*, Libreria Dottrina Cristiana, Colle D. Bosco 1949, str. 13.

24 F. TONOLO, *Catechetica pastorale*, Libreria Dottina Cristiana, Colle Don Bosco 1957, str. XVII-XVIII.

hetika pružala didaktička i pedagoška načela) prema katehezi kao navještaju Kristova otajstva i susreta s njim. Svjedok prilaza je Marcel Van Caster (1907-1978)²⁵. U njegovom djelu *Ustroj kateheze* ne nalazi se izraz »katehetika« kao imenica nego kao »skup poglavlja predstavlja jednu od najbogatijih studija o katehezi«²⁶. Jasno se zaključuje kako je katehetika za autora »pedagogija vjere«²⁷: njezin je objekt kateheza promatrana u svojim bitnim sastojcima – Božja riječ, čovjek, načini komuniciranja Božje riječi čovjeku. Religiozne, psihološke i pedagoške znanosti predstavljaju temelj katehetike²⁸.

Istih godina kada i Van Casterovo djelo pojavljuje se i *Katehetska metodologija*, koju je priredio tadašnji Viši pedagoški institut Salezijanskog papinskog ateneja u Rimu.²⁹ Riječ je o organski složenom djelu, znanstveno utemeljenom po svojim načelima i metodama, a priređenom u optici znanosti koja pristupa katehezi kao odgoju osobe u vjeri. Katehétiku se shvaća kao »metodologiju« ili znanost o metodama »prikazivanja odgojne uloge crkvenog učiteljstva u razvoju kršćanina za zrelo vršenje života vjere«.³⁰ Priručnik u svojoj znanstvenoj organizaciji želi istražiti »konstante« katehetskog djela, a temelji se na »dva međusobno povezana načela: teološkoj sastavnici, zbog činjenice da taj život vjere ima obilježja koja su određena objavom, i na psihopedagoškoj sastavnici, zbog onoga što se, prema pokazateljima teologa, može odgojiti u razvoju života vjere«.³¹ Taj priručnik označava razvoj katehetskog razmišljanja, dovodeći do zrelosti onu postavku koja je doznačena katehétici od početka njezinog akademskog postojanja, krajem XVIII. st.: uređeno i sustavno proučavanje nje katehetskog djela kršćanske zajednice.

Autori katehétičkih tekstova u XX. st. ne sumnjaju treba li katehétiku označiti

kao »znanost«. Njezin znanstveni temelj se podrazumijeva i o njemu se prema tome izravno ne raspravlja. Odgovornost dokazivanja znanstvenosti katehetike općenito se prepušta pastoralnoj teologiji jer se smatra kako je katehetika njezin »dio«. Posljednjih pedesetak godina nije bilo mnogo onih koji su se odvažili na »definiranje« katehetike: ista je riječ upotrebljena kako bi se ukazalo ne samo na razmišljanje o katehezi nego i na katehetsko djelovanje.

II. vatikanski sabor nadahnuo je pokret ideja od kojih nastaje sustav razmišljanja o katehetskoj praksi. U ovom slučaju nije malo studijskih priloga koji ističu »katehétiku koja traži«: tu se ne nalazi toliko opis onoga što kateheta treba činiti koliko niz elemenata koji omogućuju stvaranje nove katehetske prakse; tekstovi i sredstva za katehezu pretpostavljaju katehetski rad koji se međutim često ne poziva izravno na neko poimanje o katehétici. Moglo bi se reći da katehetika još uvijek traži samu sebe.

Neposredno nakon II. vatikanskog sabora objavljeno je talijansko izdanje *Katehetskog leksikona*, koji je u Njemačkoj izvorno objavljen 1961. godine.³² Tu se nalazi i pokušaj teoretskog utemeljenja ka-

25 M. VAN CASTER, *Le strutture della catechesi*, Paoline, Roma 1968 (francuski izvornik: *Dieu nous parle. Structure de la catéchèse*, Desclée de Brouwer, Bruges 1964).

26 P. RANWEZ, *Recenzija Van Casterova djela*, u: »Lumen Vitae« 20(1965)2, 345.

27 M. VAN CASTER, *Le strutture della catechesi*, str. 657.

28 Usp. isto, str. 644.

29 P. BRAIDO (ur.), *Educare. Sommario di Scienze pedagogiche*. Sv. III. *Metodologia della catechesi*, Pas-Verlag, Zürich 1964.

30 Isto, str. 8.

31 Isto, str. 8-9.

32 L. LENTNER (ur.), *Dizionario di Catechetica*, talijansko izdanje uredio Luigi Pignatiello, Paoline, Roma 1966 (njemački izvornik: *Katechetisches Wörterbuch*, Herder, Freiburg im Breisgau 1961).

tetike, koji slijedi tradicionalnu Rautenstrauchovu postavku iz 1774:

»Katehetika je teorija kateheze. Njezin je zadatak da na temelju konačnih načela dođe do zakona religioznog poučavanja i sustavno ih uredi. Budući da temeljno načelo kateheze pripada nadnaravnom redu, katehetika je teološka znanost i dio je pastoralne teologije. [...] Bliski odnos koji postoji između poznavanja i života vjere dovodi katehetiku u trajni dodir s odgojnim problemima, tako da je katehetiku moguće promatrati u okviru religiozne i moralne pedagogije (Göttler). Unatoč tome religiozna pedagogija i katehetika, koja je po svojoj naravi didaktika, svakako nisu isto. [...] Druge grane teologije, psihologije i pedagogije neophodna su pomoć za katehetiku.«³³

Jedan od najvećih svjedoka organskog i sustavnog razmišljanja o katehezi je Francuz Joseph Colomb³⁴. Njegovo najzrelije djelo, *Le service de l'Évangile*³⁵, predstavlja konačni rezultat čitavog niza njegovih iskustava i razmišljanja. Autor se odlučio za izradu tog opsežnog djela potaknut uvjerenjem o prvenstvu kateheze među pastoralnim djelatnostima, te siguran da se kršćanska zajednica nije uvijek zalagala za poboljšanje organizacije i metode religioznog poučavanja kao što se država založila za profanu kulturu, a stvarno pogođen činjenicom da su slaba vjerska praksa i kritike upućene Crkvi često posljedica loše ili nedovoljne kateheze. U tom djelu Colomb svom osobnom istraživanju pridružuje bogatu informaciju o tadašnjim istraživanjima promatrajući ih multidisciplinarno. On uredno i sustavno proučava katehetsko djelovanje, svodeći sve na temeljna načela teološke, psihološke, pedagoške i metodološke naravi. On nudi sljedeću definiciju katehetike kao znanosti: katehetika je »teologija didaktičke kateheze«³⁶, a njezina je metoda

metoda istraživanja: »Izravni i bliži cilj katehetskog istraživanja jest stvoriti bolju teologiju katehetskog čina«³⁷.

33 W. CROCE, *Catechesi, catechetica*, u: *isto*, str. 117-118. Croce se poziva na Josepha Göttlera (1874-1935) koji je gotovo dvadesetpet godina bio profesor na katedri pedagogije i katehetike na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Münchenu. On je ubrzao pedagogizaciju katehetike, koju se smatra »pedagogijom religije i moralnom pedagogijom«. Stoga Göttler katehetiku promatra u okviru pedagoških znanosti (usp. W. SIMON, *Göttler, Joseph*, u: *RPKL*, str. 206-207; E. COMBI – R. REZZAGHI, *Catechesi. Che cos è, come si vive*, Paoline, Cinisello Balsamo 1993, str. 102-105).

34 Roden 1902, Joseph Colomb je, nakon što je stigao magisterij filozofije na Katoličkom sveučilištu u Lionu, ušao u Družbu Saint-Sulpice. Za svećenika je zaređen 1926. godine, bio je docent filozofije, a 1944. je u Lionu utemeljio prvu francusku školu za župne katehete. Bio je tajnik »Commission National de l'Enseignement Religieux« [francusko Nacionalno katehetsko vijeće, *nap. prev.*] i ravnatelj »Centre national de l'Education Religieuse« [francuski Nacionalni katehetski ured, *nap. prev.*]. U Strasbourgu je 1962. utemeljio »Institut de Pastoral Catéchétique«, kojim je upravljao do 1971. Umro je 1979. Autor je brojnih članaka i više knjiga, a zagovarao je povratak kateheze njezinim istinskim izvorima: Bibliji, liturgiji, životu Crkve te »katehetsku praksu koju se shvaća kao organsku cjelinu u kojoj kršćansko otajstvo ulazi u sklop s činjenicama koje potječu od psihologije i pedagogije, kulturne i pastoralne situacije, i iznova se širi kao živa, vjerodostojna, razumna i životna vjera, pod znakom dvostruke i jedinstvene 'vjernosti Bogu' i 'vjernosti čovjeku'« (G. DUPERRAY, *Colomb, Joseph*, u: *RPKL*, str. 109-111, ovdje str. 110-111).

35 J. COLOMB, *Le service de l'Évangile*, Desclée, Paris 1968. Talijanski prijevod: *Al servizio della fede. Manuale di Catechetica*, 2 sv., Elle Di Ci, Leuman (To) 1969. Djelomično hrvatsko izdanje: *Kateheza životnih dobi*, Katehetski salezijanski centar, Zagreb 1979.

36 J. COLOMB, *Al servizio della fede*, sv. I, str. 12.

37 *Isto*, sv. I, str. 13. Znanstveno obilježje katehetike Colomb temelji na znanstvenosti same teologije: »Želja da se shvati život vjere rada teologiju, koja je 'znanost' o objavljenjima činjenici. Kao znanost, u svjetlu vjere i imajući kao objekt objavljenju činjenicu, ona primjenjuje vlastitu želju da shvati sve izvore i metode ljudskog razuma« (sv. I, str. 107-108).

U veličanstvenom djelu koje je plod suradnje više autora, *Sacramentum Mundi*³⁸, autor priloga *Kateheza, katekizam, katehetika*, francuski kateheta Jacques Audinet promatra kateheta u njezinoj tradicionalnoj interdisciplinarnoj zadaći:

»Predmet 'katehetike' je razmišljanje o religioznoj pouci i o njezinom položaju unutar Crkve. Prije stotinjak godina katehetski studiji snažno su potaknuti povezivanjem s razvojem antropoloških, teoloških i biblijskih znanosti.«³⁹

Dvadeset godina nakon prvog *Katehetskog leksikona*, koji je preveden s njemačkoga, izdan je drugi takav leksikon na talijanskom jeziku, ali s međunarodnim priložima.⁴⁰ Odrednica *katehetika* povjerena je Günteru Stachelu, koji pripada njemačkom govornom području. Dugogodišnji predsjednik Njemačkog katehetskog društva (*Deutscher Katecheten Verein*), autor brojnih djela s područja religiozne pedagogije i religiozne pouke, potvrđuje znanstvenost katehetike, postavljajući je odlučno na dva područja, teološkom i odgojnim znanosti:

»Zadaća je katehetike kao znanosti istaknuti zadatke i uvjete koji označavaju područje rada kateheta i katekumena [...]. Ukoliko je ostvarenje evangelizacijskog poslanja Crkve, katehetika je teološka disciplina. Ukoliko je organizacija poučavanja učenja i religiozno-crkvenog odgoja, katehetika je i disciplina koja pripada odgojnim znanostima.«⁴¹

Novije određenje znanstvenosti katehetike nudi Lucio Soravito, koji koristi priloge Josepha Gevaerta⁴² i *Susreta* »Skupine talijanskih kateheta«, posebice istraživanja što ga je proveo Groppo a objavljeno je 1977. u zborniku *La Catechetica: identità e compiti*:

»Katehetika je znanstveno (metodičko i sustavno) proučavanje kateheze prema

svim njezinim sastavnicama i dimenzijama. Kako bi se bolje pojasnila narav te znanosti, valja jasno izraziti njezin materijalni objekt, tj. područje istraživanja, te formalni objekt odnosno specifični cilj istraživanja, kao i posebne metode koje se koriste u istraživanju.«⁴³

38 *Sacramentum Mundi. Enciclopedia teologica*, 8 sv., Morcelliana, Brescia 1974 (njemački izvornik: *Sacramentum Mundi. Theologisches Lexikon für die Praxis* – 4 Bände, Herder Freiburg im Breisgau 1967-1969).

39 *Sacramentum mundi*, sv. 2, str. 79. Autor nastavlja: »Idealni plan katehetike trebao bi obuhvatiti: a) *teologiju Božje riječi*, njezino mjesto u Crkvi, njezina pomagala, zakone njezina prenošenja (formalna katehetika), njezin sadržaj (materijalna katehetika); prema općenitijoj točki gledišta, ili prema pojedinim vidovima (biblijska, liturگیjska kateheza); b) *čovjekov život u vjeri* (kršćanska antropologija) te, u bitnoj povezanosti s time, razne antropološke znanosti u njihovom odnosu prema kateheta (psihologija, sociologija...); c) *praktičnu katehezu* tj. komunikaciju Božje riječi ljudima (općenita katehetska pedagogija); d) vezu koja povezuje kateheta s drugim područjima crkvenog djelovanja (katehetika i pastoral u raznim oblicima)« (str. 79-80).

40 J. GEVAERT (ur.), *Dizionario di Catechetica*, Elle Di Ci, Leumann (To) 1986. (To je djelo pet godina kasnije izdano i na hrvatskom jeziku. U hrvatskom izdanju [usp. *RPKL*] dodano je 80 izvornih hrvatskih priloga [nap. prev.]).

41 G. STACHEL, *Katehetika*, u: *RPKL*, str. 296-297, ovdje str. 296.

42 J. GEVAERT, *Studiare catechetica. Introduzione e documentazione di base*, Elle Di Ci, Leumann (To) 1983. To je još uvijek jedina monografija koja se izravno bavi znanstvenim govorom o kateheta. Knjiga »sakuplja bitne informacije i usmjerenja za znanstveni studij katehetike« (str. 5.). Autor je priredio treće, potpuno novo »nekommercijalno izdanje«, objavljeno 1998. (UPS, Istituto di Catechetica, Roma), u kojemu »namjerava studentu pružiti prvo usmjerenje u složenom svijetu proučavanja katehetike. U mnogim vidovima tekst može biti 'vademecum' kako bi se lako uočila prva informativna slika o modernim problemima koji se proučavaju na području katehetike« (*Uvod*).

43 L. SORAVITO, *Catechetica*, u: B. SEVERO – L. PACOMIO (ur.), *Enciclopedia di pastorale*. 1, *Fondamenti*, Piemme, Casale Monferrato 1992, str. 444.

Krajem XX. st. na jasnijim se temeljima vraća problem znanstvenosti katehetike. André Fossion, iz Francuske, sa sigurnošću pojašnjava: »Katehetika je znanost kateheze [...]: sustavno i metodičko razmišljanje o katehetskoj praksi [...]; promišljeno, sustavno i uređivačko proučavanje raznih crkvenih praksa kao što su navještaj, poučavanje i odgoj vjere«⁴⁴, znanost komunikacije vjere u određenoj kulturi«⁴⁵.

U španjolskom *Novom katehetskom leksikonu* Emilio Alberich ukratko izriče predaju: nakon što je ustvrdio da izraz »kateheza« valja prihvatiti »u svem bogatstvu njegovih dimenzija i u različitosti ostvarenja, u obliku poučavanja, simboličkog izražavanja, zajedničarskog razmišljanja, uvođenja u sakramente, organiziranog itinerarija vjere itd.«⁴⁶, on izjavljuje: »Katehetika je konkretno sustavno i znanstveno razmišljanje o katehezi kako bi se definiralo, shvatilo, usmjerilo i potvrdilo to važno odgojno i pastoralno djelovanje«⁴⁷.

Tvrditi kako je katehetika znanost označava određeni mentalitet, tj. želju da se pomoću znanstvenih kriterija ispita jedno od najznačajnijih područja crkvenog djelovanja. Potrebno je učiniti drugi nužni korak: proučiti koji temelji potvrđuju njegova znanstvena obilježja. Ostavljajući to pitanje za daljnje proučavanje, čini se da je ovom prilikom korisno zadržati se na nekim razlikama kako bismo se ispravno uveli u problem znanstvenog utemeljenja katehetike.

2. KATEHETSKI PROBLEM I KATEHETSKI PROBLEMI

Otkada je Gospodin Isus, šaljući u svijet svjedoke uskrsnuća, naložio da »sve narode uče čuvati sve što je učinio i rekao« (usp. Mt. 28,18-20), u zajednicama

se nikad nije prestalo komunicirati njegove riječi i djela: riječi i djela koji se zajedno sjedinjuju u riječi »Riječ«⁴⁸. Štoviše, i samo nastajanje zajednica bilo je moguće jer je netko pričao o Njemu, pokazujući da se u njegovom životu sam Bog očitovao kao Božji poslanik, a pred komuniciranjem Riječi (odnosno onoga što je on rekao i učinio) trebalo je zauzeti stav: vjerovati ili odbiti vjerovati. Vjerovati znači prihvatiti Gospodinovo svjedočanstvo i, ujedno, ponovno se naći u zajednici »vjernika«⁴⁹.

Budući da nisu bili zadovoljni već slušanom i prihvaćenom riječju, vjernici su osjetili potrebu za komunikacijom riječi u manjim skupinama (prije svega u obitelji ili u skupinama obitelji) kako bi još dublje

44 A. FOSSION, *La catéchèse dans les champ de la communication. Ses enjeux pour l'inculturation de la foi*, Du Cerf, Paris 1990, str. 491-492.

45 Usp. isto, str. 493.

46 E. ALBERICH, *Catēquetica*, u: *Nuevo Diccionario de Catēquetica*, San Pablo, Madrid 1999, sv. 1, str. 413.

47 Isto. U svom prethodnom prilogu, Alberich je dopunski označio katehetiku kao »sustavno i znanstvenu metodologiju katehetskog djela, kao organizirano i utemeljeno razmišljanje o praksi crkvene kateheze, sa svrhom njezinog produbljanja, tumačenja i vođenja«. (Isti, *Identità della catechetica come riflessione sistematica sulla catechesi*, u: GRUPPO ITALIANO CATECHETI [ur.], *La Catechetica: identità e compiti*. Atti del II Incontro Nazionale dei Catecheti Italiani, Frascati, 23-25 aprile 1977, Segreteria del Gruppo Italiano Catecheti, Udine 1977, str. 55)

48 Usp. F. AMIOT – P. GRELOT, *Riječ Božja*, u: X. LEON DUFOUR (ur.), *Rječnik biblijske teologije*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1969, str. 1098-1109. Detaljnije: *Parola*, u: *Dizionario dei concetti biblici nel Nuovo Testamento*, EDB, Bologna 41989, str. 1170-1208.

49 Usp. E. TESTA, *La missione e la catechesi nella Bibbia*, Paideia, Brescia 1981, str. 335-460; P. GIGLIONI, *La catechesi degli Apostoli e dei primi cristiani*, u: C. BONIVENTO (ur.), *Andate e insegnate*, str. 105-121.

upoznali Božji »misterij«, njegova Poslanika te živjeli slušajući ga.⁵⁰

Pripovijedanje Božjeg djela dalo je odgovor i na drugo pitanje, koje je povezano s prvim: »Na što je pozvan čovjek, kojega je stvorio Bog?« Među vjernicima se upravo na temelju davanja odgovora na ta dva pitanja stvara kateheza.⁵¹

Crkveno učiteljstvo i crkvene zajednice u svom svakidašnjem životu nisu prestale davati važnost komunikaciji riječi.⁵² U nepoznavanju Riječi uočava se izvor zla. Okovana (nepokretna) riječ je poput »kazne« za narod, koji tvrdoglavo nastavlja slijediti ljudske puteve umjesto Božjih.⁵³ Mesijanska vremena obilježena su obilnošću riječi⁵⁴; jedan drugomu komuniciraju Isusova djela i riječi, koje Duh trajno stavlja pred oči vjernika. Oni sami postaju poput izvora koji, probijajući se svijetom, komunicira Riječ koja spašava.⁵⁵

2.1. Katehetski problem

Ako su to činjenice i proroštva za mesijanski narod, kad se počne razmišljati u čemu se zapravo sastoji komuniciranje Riječi, kateheza postaje skupom problema: Tko je pozvan komunicirati Riječ? Što komunicirati? Kakvu svrhu ili koje ciljeve dodijeliti ljudskom komuniciranju Riječi? Kako i pomoću čega komunicirati? Postoje li vremena i trenuci koji su prikladniji za komuniciranje Riječi? Kakvu vezu valja vidjeti između vječne Božje riječi i Božje Riječi u ljudskim ustima u određenom kulturalnom kontekstu? Ako se Riječ utjelovila, kako će se danas još morati utjeloviti da bi bila vjerna Isusovoj zapovijedi o naučavanju »svim narodima« (Mt 28,19) onoga što je on rekao i učinio? Kome i gdje valja prvenstveno komunicirati Riječ? Koje će karakteristike danas morati imati onaj i oni koji su pozvani komunicirati Riječ?

Sveukupnost tih pitanja predstavlja *katehetski problem*. U naše dane neka područja istraživanja tiču se srži katehetskog problema: »istina« kateheze; kulturalni polovi ispravne kateheze: interkultura, osnovni odgoj i cjeloživotni odgoj, ljudsko dozrijevanje; odnos između religije, kulture, modernosti; vrijednosna poveznica između

50 Usp. D. DUC DAO, *Una comunità fatta catechista e catechizzata*, u: C. BENEVENTO (ur.), *Andate e insegnate*, str. 389-402; A. AMATO, *Gesù Cristo, pienezza della rivelazione*, u: T. SCENICO, *Evangelizzazione, Catechesi, Catechisti*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 1999, str. 121-135.

51 »Vrlo brzo nazvao se katehezom cio napor koji Crkva poduzima da ljude učini učenicima, da im pomogne vjerovati da je Isus Sin Božji, kako bi po vjeri imali život u njegovo ime, da ih odgoji i pouči u ovom životu i da tako izgrađuje Tijelo Kristovo. Crkva nije prestala tome cilju posvećivati svoje snage« (CT 1). Usp. C. BISSOLI, *L'azione di Dio nella storia: i fatti salienti, la narrazione della «Historia Salutis» e la catechesi*, u: T. STENICO (ur.), *Evangelizzazione, Catechesi, Catechisti*, str. 398-411; A. SCOLA, *Avvenimento, esperienza cristiana e catechesi*, u: T. STENICO (ur.), *Evangelizzazione, Catechesi, Catechisti*, str. 412-433.

52 »Doista, unutarnji rast Crkve, njezino suglasje s Božjim naumom bitno ovisi o katezezi« (CT 13). U tom smislu, kateheza se mora shvatiti kao bitni moment u evangelizaciji.« (ODK 1997, 64)

53 Narod se od početka pokazuje nesposobnim poznavati svoga Boga (Izl 32,8): »Narod su nestalna srca i ne promiču moje putove« (Ps 95,10). Nerazumniji od tovarne životinje, »Izrael ne poznaje, narod moj ne razumije« (Iz 1,3; Jer 8,7). »Ovo je narod koji ne sluša glasa Gospodina, Boga svojega, i ne prima opomene« (Jr 7,28). Bit će dakle kažnjen »jer nema razumnosti« (Iz 5,13; Hoš 4,6).

54 U mesijanska vremena, »zemlja će se ispuniti spoznajom Gospodnjom kao što se vodom pune mora« (Iz 11,9). Tada »neće više učiti drug druga ni brat brata govoreći: 'Spoznajte Jahvu' nego će me svi poznavati, i malo i veliko« (Jer 31,34; usp. 1 Iv 1,27; Mt 23,8).

55 Za Ivana, vječni se život sastoji u tome »da upoznaju tebe, jedinoga istinskog Boga, i koga si poslao – Isusa Krista« (Iv 17,3). To poznavanje Ivan zove i »zajedništvo« (1 Iv 1,3), jer je sudjelovanje u istom životu (Iv 14,19sl), savršeno jedinstvo u istini ljubavi (Iv 17,26; usp. 1 Iv 2,3sl; 3,16...).

đu različitih konteksta; traženje specifičnosti katehetskog govora; ponovno utemeljenje uvođenja u kršćanstvo; formacija kateheta za novo stoljeće.

Katehetsko razmišljanje želi dovesti do jedinstva načelâ katehetskog djelovanja; uključuje traženje »postojanih zakona« svojstvenih (teološkoj, antropološkoj i pedagoškoj) naravi kateheze. To je razmišljanje koje brine o praksi, od koje prihvaća »materijal« u trajnom dinamizmu. Njezino područje znanstvenog istraživanja jest komunikacija Božje riječi: njezino podrijetlo, njezin razvoj, uvjeti ostvarivosti komunikacije, bitna i sveopća svrha.

2.2. *Katehetski problemi*

Različita je optika kojom se pristupa katehetskom problemu. Njega se susreće u svakodnevnoj praksi, kada je riječ o suočavanju s teškoćama pristupa nekoj skupinom kao i o rješavanju tih teškoća u konkretnom kontekstu s tim osobama imajući na raspolaganju ta sredstva, s tim katehetama, postavljajući ciljeve kojima se teži.

U svjetlu katehetskih načela može se naći rješenje za mnoge sporedne probleme koji se tiču kršćanske zajednice, koja je u svakodnevici pozvana komunicirati Riječ. Svaki kateheta, navjestitelj Božje riječi u danom ljudskom kontekstu, ne može a da ne vodi računa o konkretnom osobnom i zajedničarskom stanju Gospodinovih učenika kojima valja upraviti komunikaciju božanske objave. Tu pojedina osoba postaje protagonistom dijaloga; kateheta je odgovoran za vlastitu formaciju i za doprinos koji može ponuditi za dozrijevanje skupine i zajednice. Katehetska znanost postaje stvaralačka umjetnost i razvija se u pothvate, operativno stvaranje projekata, konkretne itinerarije, zajedničarski dijalog, razgovor osobe s osobom, odgovor-

nost koju valja prihvatiti i njome upravljati. Katehetski se problem razrješuje u premišljanju katehetskog djelovanja koje se odvija u konkretnom prostoru i vremenu, ne promatrajući neposredno i sporedno, nego sveukupno i sveopće, nastojeći uočiti bitno i vječno.

Uočavanjem i ispravnim rješavanjem, u svjetlu katehetske znanosti, katehetskog problema u njegovim mnogostrukim vidovima doprinosi se formiranju zajednice koja je zrela u vjeri.

3. *EPISTEMOLOŠKI PROBLEM*

Poznavanje neke stvarnosti može se dogoditi na razini događaja i na razini istraživanja uzroka događaja. Prva razina daje povoda za empiričko poznavanje stvarnosti: riječ je o poznavanju koje je plod intuicije, sigurnosti koje su usvojene na subjektivnom način, bez mnogog zalaganja u objektivnom istraživanju. Taj način teži »fotografiranju« stvarnosti, posredstvom faktičnog opisivanja te pojave. Tu prevladava *mišljenje*.

Druga razina poznavanja jest znanost: strukturiranih, uređenih te pomoću dokumenata i obrazloženja kritički utemeljenih skupova, u neprekidnom procesu dostizanja istine pomoću sastavljanja hipoteza.

Razlika između te dvije razine dobro je opisana u Platonovu *Menonu*. U dijalog o traženju kreposti, Sokrat podsjeća sugovornika na Dedalove kipove. Svaki kip, kaže on, ima svoju vrijednost; međutim, jedino u njihovom sastavljanju, kad su »zajedno povezani«, uočava se njihovo značenje pa prema tome i istina o njima.

»Posjedovati jedno njegovo djelo koje nije vezano ne vrijedi baš mnogo [...]; dočim privezano vrijedi mnogo više. Jer ta su djela svakako lijepa. O čemu govorim? O istinitim mnijenjima. Jer istinita mnijenja,

ukoliko su postojana, polučuju lijepu stvar i sve dobro. No ne žele dugo biti postojana, nego uteknu iz čovjekove duše, tako da ne vrijede mnogo dok se ne vežu domišljanjem razloga. [...] Kad se vežu, prvo postaju znanja, a potom ostaju stalna. I stoga se znanje više cijeni od ispravna mnijenja, a od ispravna se mnijenja razlikuje vezanošću.«⁵⁶

Ono što zanima Sokrata (i Platona) jest razlikovanje istinskog mišljenja (ορθη δοξα) od znanosti (επιστημη). Ona vodi k poznavanju uzroka. Povezati mišljenje znači tražiti uzrok.

Razmišljanje o praksi, provedeno na sustavan način u cjelini logičke povezanosti, kako bi se došlo do općenito primjenjivih zaključaka, ima značajke znanstvenosti.⁵⁷ Katehetskom problemu pristupa se sustavno, po logičkim prijelazima, u pokušaju da se dođe do sve većeg pojašnjenja njegovog predmeta i do bitnih i sveopćih rješenja; proučava ga se pomoću znanstvene racionalnosti i dobiva ime *katehetika*.

Zahtjev da bude znanost, ili barem da ima znanstvene karakteristike, postavlja probleme koji se tiču pretpostavljenog znanstvenog značaja katehetike: zašto se katehetika može smatrati znanošću? kakvom vrstom znanosti (koja je njezina narav)? Prema tome: koje je njezino područje (koji je predmet njezinog istraživanja)? koja je optika njezinog istraživanja? koja je njezina metoda? Kakav odnos uspostavlja s drugim znanostima? što o njoj drže druge znanosti? kojem znanstvenom krugu daje prednost? (je li katehetika znanost proučavanja smisla? ili je opisna znanost? ili je metodološko-interpretativna znanost?) Sva ta pitanja zajedno predstavljaju *epistemološki problem katehetike*.

Koliko je važno odvažno pristupiti epistemološkom problemu i riješiti ga (svaka-

ko, ne jednom zauvijek), može se zaključiti iz same naravi predmeta kojim se bavi: područje istraživanja katehetike je komunikacija Božje riječi. Problem koji ona postavlja ne može se riješiti toliko »empiričkim« putem (može li se uopće dati neka empirija koja ne zahtijeva racionalno istraživanje?), koliko putem sustavnog razmišljanja ili znanstvenog proučavanja problema »komunikacije riječi«. Svako proučavanje koje želi biti znanstveno mora ponuditi svoje akreditive, inače mu prijeti nevjerođostojnost ili marginalizacija. Nasuprot važnosti komunikacije Riječi (što je za Crkvu bitno), na razini znanstvenog utemeljenja nalazi se važnost znanstvenog proučavanja same komunikacije.

Katehetika nije kateheza, kao što teologija nije život vjere. Međutim, za Crkvu (za njezino poslanje u svijetu) osobito je važno sustavno proučavanje iskustva vjere (to je teologija) te sustavno proučavanje komunikacije Riječi (to je katehetika).

Dva pojma danas utječu na to da katehetika traži vlastiti samostalni status na području znanosti: znanstvena specijalizacija i važnost koja se pripisuje komunikaciji Riječi.

Specijalizacija u znanstvenom razmišljanju je karakteristična pojava u moderno i suvremeno doba. Razvija se svijest i o mnogostrukosti različitih »predmeta« na koje se može naići u složenoj stvarnosti sva-

56 PLATON, *Menon*, Kruzak, Zagreb 1997, str. 79 i 81.

57 Usp. K. POPPER, *Congetture e confutazioni. Lo sviluppo della conoscenza scientifica*, Il Mulino, Bologna 1972; V. POSSENTI, *Epistemologia e dottrina della conoscenza*, u: Isti (ur.), *Epistemologia e scienze umane*, Massimo, Milano 1979, str. 7-56; P. SCABINI, *Scienze umane e scienze religiose*, Dehoniane, Roma 1989; P. DE MENNATO, *La concezione di scienza e i suoi indicatori, oggetto, metodi*, u: Isti, *Pedagogia e psicologia. Modelli di relazione*, Liguori Editore, Napoli 1990, str. 46-51.

kodnevnog iskustva kao i o specifičnoj raznolikosti problema koje svaki od tih »predmeta« postavlja znanstvenom istraživanju, te i o raznim motrištima s kojih se neki »predmet« može znanstveno promatrati. Odatle proizlazi umnažanje znanosti, koje se oslobađaju od znanosti »majki« kako bi se izgradile kao samostalne znanosti, s vlastitim epistemološkim temeljom.

U kontekstu sve sekulariziranijeg svijeta sve je veća svijest o važnosti komunikacije Božje riječi. Ističe se nužnost objektivnog i znanstvenog proučavanja komunikacije Riječi.⁵⁸ Nastali su sveučilišni instituti⁵⁹ koji su svoj znanstveni doprinos usredotočili upravo na komunikaciju Riječi.⁶⁰

4. ZAKLJUČAK

»Promaknuće« katehetike od »poglavlja« pastoralne teologije u organizaciju samostalnog sustavnog mišljenja postavilo je problem znanstvenog utemeljenja katehetike. To je zahtijevalo nov pristup katehetskom mišljenju: katehniku se ne smatra toliko organizatoricom prakse, koliko sustavnim proučavanjem koje praksu analizira, tumači i za nju stvara projekte. Nova znanost mora proučiti vlastite znanstvene pretpostavke, također u vidu dijaloga s drugim znanostima s kojima je izravno povezana. Usidrena u teologiji, traži dijalog s odgojnim znanostima, ne miješajući se niti s jednom niti s drugom znanstvenom granom. To traženje zasad ima vrlo različite učinke.

gao katehetski pokret bez znanstvenog istraživanja nikako napredovati« (br. 131). »Valja promicati ili stvarati više institute za katehetski pastoral [...] S obzirom na organizaciju studija, trajanje tečajeva i uvjete pod kojima mogu primati kandidati, moraju biti uređeni po načelima studija na sveučilištima« (br. 109). Novi *Opći direktorij za katehezu* (15. kolovoza 1997) te iste Kongregacije za kler, ukazuje na pluralnost znanosti koje su nužne za formaciju kateheta: teološke znanosti (br. 240-241) i znanosti o čovjeku (br. 242) te ukratko zaključuje: »Zajedno s ovim znanostima, koje izričito preporuča Drugi vatikanski sabor, i druge znanosti na ovaj ili onaj način moraju biti prisutne u formaciji kateheta, posebice odgojne i komunikacijske znanosti« (br. 242). Kako različite znanosti ne bi predstavljale polove koji se razilaze, ovdje se traži ujedinjujuće načelo raznih znanosti koje sudjeluju u sustavnom razmišljanju o komunikaciji Božje riječi i o formaciji kateheta. »Pronalazak« takvog ujedinjujućeg načela omogućuje nova znanost, koja je nova s obzirom na znanosti od kojih se krenulo. Uzevši u obzir bitnu značajku interdisciplinarnosti, mogla bi se nazvati *katehetske znanosti* radije negoli katehetika.

59 Usp. J. GEVAERT, *Instituti (katehetski)*, u: *RPKL*, str. 257-258.

60 1950. utemeljen je *Institut Supérieur de pastorale catechétique* u Parizu, koji je 1973. pridružen k *Unité d'Enseignement et de Recherche* teologije i religioznih znanosti na *Institut Catholique*, na kojemu postaje jedna od ustanova drugoga stupnja u sveučilišnim akademskim studijima. Kongregacija za sjemeništa priznala je 1965. *Instituto Superior de Ciencias catequéticas »San Pio X«* u Madridu kao akademski tečaj, uključivši ga u Teološki fakultet Papinskog sveučilišta u Salamanci. U Torinu je već 1940. ustanovljen Katehetski institut pri tadašnjem Salezijanskom papinskom ateneju. Kongregacija za sjemeništa i sveučilišta 1956. kanonski utemeljuje Viši pedagoški institut, koji može dodjeljivati i akademske stupnjeve: među specijalizacijama je i katehetika. Godine 1973. Salezijanski papinski atenej uzdignut je u Salezijansko papinsko sveučilište sa sjedištem u Rimu. U novom sjedištu 1982. se ustanovljuje »Područna struktura pastoralna mladih i katehetike«, uz ravnopravno sudjelovanje Teološkog fakulteta i Fakulteta odgojnih znanosti. (Katehetski institut pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu osnovan je 26. lipnja 1961. Usp. J. LADIKA, *Katehetski institut pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu*, u: *RPKL*, str. 316-317 [nap. prev.]

58 To izričito zahtijeva dokument Kongregacije za kler, *Opći katehetski direktorij* (11. travnja 1971): »U naglom razvoju suvremene kulture ne bi mo-